

УДК 338.488.2:640.4:005.336.2:377

Богоніс Ольга Миколаївна

викладач Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу, м.Львів, Україна

аспірантка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ГОТЕЛЬНОГО ТА РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В КОЛЕДЖІ

В статті розглянуто головні теоретичні підходи до проблеми формування економічної компетентності майбутнього фахівця, викладено результати дослідження процесу педагогічного моделювання. Проаналізовано останні наукові дослідження та публікації на визначену тематику. Розроблено та обґрунтовано модель формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі, що забезпечить впровадження методики реалізації педагогічних умов розвитку досліджуваного явища, спрямованої на досягнення майбутніми фахівцями ефективного результату при вирішенні економічних завдань у сфері HoReCa.

Ключові слова: компетентнісний підхід, економічна компетентність, професійна компетентність, педагогічне моделювання, модель формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу.

Вступ. Проблема розробки та обґрунтування ефективної моделі формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжах не була предметом спеціального наукового вивчення, що і зумовило актуальність даного дослідження. Формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу слід розглядати як комплексний процес становлення майбутнього спеціаліста сфери HoReCa, що включає оволодіння системою професійно-орієнтованих економічних знань, навичок та умінь, які зможуть забезпечити здатність майбутнього спеціаліста використовувати та актуалізувати їх в процесі здійснення професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та зміст економічної компетентності у певних професійних контекстах досліджували Т.Бурлаєнко, С.Вітер, В.Дивак, Г.Дмитренко, Н.Овсюк, О.Онуфрієва, Л.Отрошенко, О.Падалка, В.Саюк, К.Тушко, О.Цільмак, О.Шпак. Певні компоненти економічної компетентності описали О.Анкудинова, А.Нівколаєва, К.Овакімян, Г.Ложкін, В.Спасенніков та ін.. Проблеми методики викладання економіки досліджували М.Багров, М.Баранський, Н.Бірюкова, Ф.Заставний, Л.Крулик, П.Масляк, М.Пістун, А.Сиротенко, О.Топузов, О.Топчієв, Б.Яценко та інші. Формування економічної освіти були описані в працях А.Амеда, В.Аносова, Е.ДжМайера, П.Єщенко, Р.Капелюшнікова, Р.Кійосаки, Ю.Пахомова, та ін..

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема розробки моделі формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжах не була предметом спеціального вивчення, що і зумовило актуальність нашого дослідження.

Метою статті є розробка та обґрунтування ефективної моделі формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в професійному коледжі.

Виклад основного матеріалу. Метод моделювання у педагогічній площині інтегрує різнофункціональні чинники, взаємозв'язки між компонентами педагогічної системи, формалізуючи у моделі найбільш оптимальний їх зміст, орієнтований на формування у суб'єктів навчання визначених у предметі моделювання професійних чи особистісних якостей.

Процедурність створення моделі ґрунтується на певних алгоритмах, прийнятих у педагогічному мо-

делюванні. Так, С. Гончаренко, у процесі моделювання визначає такі етапи: перехід від природного об'єкта до моделі, побудова моделі, експериментальне дослідження моделі, перехід від моделі до природного об'єкта (перенесення результатів, отриманих в ході дослідження, на даний предмет) [3, с. 120]. Л. Онишук стверджує, що у площині педагогічних процесів, структурні елементи моделі мають відображати зв'язок педагогічної науки з практикою [6, с. 153]. Як зазначає О. Баглай, у процесі побудови моделі виявляється суттєві взаємозв'язки та залежності, послідовність дій (алгоритм) і необхідні ресурси. Модель імітує процес підготовки, а інформація дає можливість зрозуміти те, яким чином досягався стан рівноваги в системі, підвищувалася якість професійної освіти. Основна проблема при моделюванні систем полягає в тому, що доводиться шукати компроміс між простотою описування та необхідністю врахування численних чинників і характеристик складної системи [2, с. 125].

На переконання А. Ашерова, визначальними орієнтирами у розробленні будь-яких педагогічних моделей є такі об'єкти: процес підготовки фахівця, навчальна діяльність студента, майбутня професійна діяльність фахівця [1]. У цьому контексті Л. Сушенцева узагальнює, що у структурі моделі фахівця важливо відобразити взаємозв'язок таких компонентів: функціонального (аналіз структури діяльності), предметного (аналіз знань та умінь) і особистісного (специфічні соціальні і психологічні якості) [8, с. 183]. Орієнтуючись на майбутню професійну діяльність фахівця, Д. Костюк, аргументує, що модель повинна містити суб'єктний і професійний складники, які будуть сприяти підготовці кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці [4, с. 59].

Ми поділяємо погляди вітчизняних й зарубіжних учених-педагогів, методологів, практиків щодо процедурності створення й функціонального призначення педагогічних моделей і наступні кроки щодо розроблення моделі економічної компетентності майбутніх фахівців готельного та ресторанного сервісу будемо здійснювати, ґрунтуючись на:

- сучасних підходах і принципах загальнонаукового значення;
- закономірностях і положеннях педагогічних систем, зокрема й особливостей підсистеми професійної підготовки у коледжах;
- особистісних й професійних потребах суб'єктів навчання (молодших спеціалістів готельно-

го та ресторанного сервісу);

– очікуваннях ринку праці (сфери HoReCa) у досягненні високих показників сформованості досліджуваного явища – економічної компетентності майбутніх фахівців готельного та ресторанного сервісу, структурованої мотиваційно-особистісним, когнітивно-пізнавальним і діяльнісно-рефлексивним компонентами.

На основі наведених міркувань слід сфокусувати увагу на конкретизації блоків моделі, котрі, як самостійні елементи, мають бути збагачені таким змістом, який функціонально спрямований на комплексну реалізацію цілісної моделі, об'єктом якої є формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу у процесі професійної підготовки.

Отже, в основі моделювання зазвичай покладено цільовий блок, що уособлює актуальність створення моделі, її мету й завдання, методологічні підходи й принципи. Функціонально цільовий блок окреслює стратегію формування досліджуваного явища у контексті розвитку сучасної педагогічної теорії й практики.

Компоненти досліджуваної нами економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу утворюють змістовий блок – центральне ядро моделі – на формування якого спрямовані суб'єктний (педагоги й студенти) й процесуальний (педагогічні умови, методика реалізації педагогічних умов) блоки.

Результативний блок має надати відповідь: чи досягається мета моделі у ході її впровадження. Для відповіді на це запитання необхідно для моделі розробити критеріально-діагностичний апарат, що включатиме: критерії та показники оцінювання рівнів сформованості економічної компетентності майбутніх фахівців готельного та ресторанного сервісу у коледжах. Модель формування економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу схематично зображена на рис. 1.

Схарактеризуємо зміст представлених у моделі блоків. Зовнішні чинники: економічні, культурологічні, науково-технічний прогрес та видозміна особистісно-професійних мотивів суб'єктів навчання, що сукупно актуалізують необхідність формування економічної компетентності майбутніх фахівців сфери HoReCa, трансформуються конкретними організаційно-методичними заходами у процесі професійної підготовки у коледжах, визначаючи мету й завдання тих моделей, які сприятимуть досягненню збалансованості між ринком праці та системою надання освітніх послуг.

За таких обставин, у структурі цільового блоку мета моделі полягає у створенні підсистеми формування економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу, що інтегрується до системи професійної підготовки у коледжах.

Функціонування педагогічних систем реалізується за умов якісної організації педагогічної діяльності в усіх частинах професійної освіти, професійної підготовки: теоретичного й виробничого навчання, виховної роботи тощо. Потреба у формуванні тих чи інших компетентностей студентів у ході професійної підготовки зумовлює організацію чітко спрямованої на їх розвиток діяльності, а специфіка такої діяльності, особливості контингенту, процедурність добору форм, методів, засобів й технологій навчання з урахуванням рівня професійної майстерності педагогів професійного навчання, освітнє середовище у

навчальному закладі тощо.

Конструювання моделі формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу базується на концепціях найбільш поширених у соціально-педагогічних дослідженнях та освітній практиці наукових підходів, які постають у певній системній цілісності реалізації визначального компетентнісного підходу, який, на переконання О. Дубасенюк, відображає інтегральний прояв професіоналізму, в якому поєднуються елементи професійної і загальної культури (рівень освіченості, достатній для самоосвіти і самостійного вирішення пізнавальних проблем), досвіду педагогічної діяльності та педагогічної творчості, що конкретизується у певній системі знань, умінь, готовності до професійної діяльності. Компетентнісний підхід орієнтується на професійну компетентність як якість особистості майбутнього фахівця, що характеризує рівень його інтеграції у середовище професійної діяльності, як і у різні соціальні середовища, входження у які виявляє необхідність виконувати різні соціальні ролі [6, с. 11].

Безперечно, у прагненні реалізації підсистеми, якою у нашому дослідженні є модель формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу у коледжах, необхідно орієнтуватись на методологію системного підходу задля досягнення кінцевої цілісності професійної підготовки із попереднім виявленням блоків, компонентів, механізмів функціонування підсистеми, а також внутрішніх і зовнішніх зв'язків між ними. Відтак, актуалізується потреба безперешкодного «включення» новоствореної моделі до системи професійної підготовки у коледжах, що уможливило інтегративний підхід, який, з однієї сторони забезпечує зовнішню інтеграцію підсистем у педагогічні системи, а з іншої – у ході формування економічної компетентності у молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу сприяє реалізації принципів інтегральності знань, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, взаємодоповнюваності на основі комплементарності різних форм, методів, засобів, технологій досягнення педагогічних цілей.

Реалізацію мети моделі забезпечує навчальна діяльність суб'єктів щодо оволодіння знаннями, вміннями та навичками, компонентами економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу у коледжах. При цьому діяльність, адекватна практичному застосуванню набутих компетентностей у майбутній професійній діяльності, визначає діяльнісний підхід, який у моделі формування економічної компетентності у молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу спрямовує навчальну діяльність на моделювання на практично-теоретичному рівні професійних функцій майбутніх фахівців сфери HoReCa. Діяльнісний підхід пов'язаний із професіографічним підходом, що «орієнтує учасників педагогічного процесу на результат реалізації певного комплексу вимог до їх майбутньої професійної діяльності, які, зокрема, орієнтуються на ОКХ спеціаліста, на інші нормативні акти, які відображають конкретні умови професійної діяльності людини» [6, с. 11].

Характер професійної діяльності постійно спонукає до особистісного та професійного розвитку, досягнення людиною вершин у процесі всебічного розвитку, становлення її як особистості-професіонала, суб'єкта діяльності та індивідуальності, актуалізуючи при цьому значення акмеологічного підходу у зростанні фахівця у сферах соціального і психологічного життя крізь призму культурологічних понять:

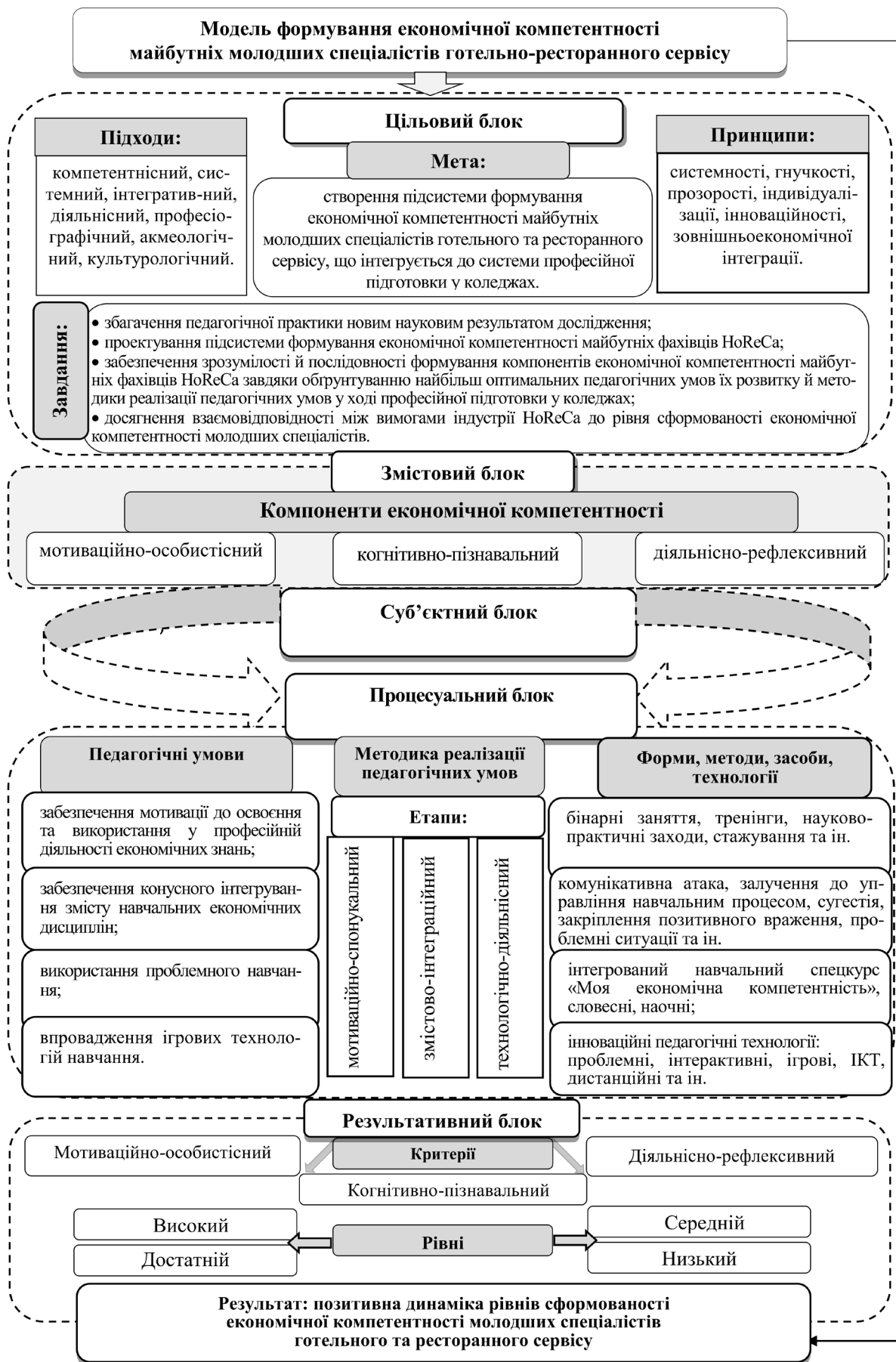

Рис. 1. Модель формування економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу

«культура», «професійна культура», «особистісна культура», «полікультурність», «транскультурність», «інтеркультурність». Відтак, культурологічний підхід процесі формування економічної компетентності у молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу детермінує культурне середовище, у якому, на основі культурологічних тенденцій, реалізуються способи всебічного розвитку майбутнього фахівця.

Таким чином, компетентнісний, системний, інтегративний, діяльнісний, професіографічний, акмеологічний, культурологічний підходи скеровують процес формування економічної компетентності у молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу на реалізацію педагогічних й професійних цілей з огляду на дотримання принципів, конкретизованих таким змістом, який у контексті педагогічної практики здатен забезпечити найвищі показники розвитку досліджуваного явища.

У моделі формування економічної компетентності у молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу такими принципами є:

- принцип системності – забезпечує формування економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу у взаємозв'язку із компетентностями, які забезпечують інтегральний результат професійної підготовки – компетентний майбутній фахівець сфери HoReCa;
- принцип гнучкості – дає змогу формувати й адаптувати зміст економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу компетентностей відповідно до вимог ринку праці, запитів роботодавців, потреб особистості;
- принцип прозорості – окреслює чіткий опис кінцевих результатів сформованості економічної компетентності майбутніх фахівців сфери HoReCa, їх кількісну і якісну перевірку за допомогою спеціально визначеного критеріально-діагностичного інструментарію;
- принцип індивідуалізації – передбачає організацію процесу реалізації моделі з урахуванням особистісних (індивідуальних) потреб суб'єктів навчання;
- принцип партнерства і співробітництва – орієнтує на цілеспрямоване забезпечення міжособистісної навчальної взаємодії у системі «педагог – учень»; установалення суб'єкт-суб'єктних взаємин у системі «учень – учень», діалогізацію процесу на-

вчання шляхом творчого застосування суб'єктно-діяльнісних методів, методик і технологій професійної підготовки [8, с.34-35];

- принцип інноваційності – сприяє формуванню прагнення у студентів до накопичення ними знань, умінь та навичок у сфері професійної інноватики, пізнання нововведень у сфері HoReCa, вивчення специфіки та умов динамічних інноваційних змін у готельно-ресторанній індустрії;
- принцип зовнішньоекономічної інтеграції – визначає реалізацію процесу формування економічної компетентності майбутніх фахівців сфери HoReCa у контексті культуровідповідності тенденцій розвитку та інтернаціоналізації економіки України міжкультурному світогляду, детермінованого впливом міжнародних організацій щодо прогресивного поступу сфери HoReCa на світовій арені.

Означені принципи у процесі формування економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу у коледжах інтегруються із загальнодидактичними принципами, визнаними у педагогічній теорії й практиці, а саме: науковості та доступності, систематичності й послідовності, наочності, доцільності, диференціації, зв'язку теорії з практикою та ін., трансформуючись у конкретних педагогічних процесах, ефективно конструйованих задля досягнення найвищих показників розвитку компонентів економічної компетентності молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні **висновки**: модель формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу є підсистемою, яка природно інтегрується у педагогічну цілісність, послідовно відтворює об'єкт і предмет дослідження й шляхом комплексного функціонування цільового, змістового, суб'єктного, процесуального і результативного блоків забезпечує упровадження методики реалізації педагогічних умов розвитку досліджуваного явища, спрямованої на досягнення майбутніми фахівцями ефективного результату при вирішенні економічних завдань у сфері HoReCa.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні методики формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу в коледжі та інструментарію оцінювання її ефекту на динаміку сформованості досліджуваного явища.

Список використаної літератури

1. Ашеро́в А. Т. Методы и модели обучения студентов компьютерных специальностей эргономической экспертизе трудовой среды / А. Т. Ашеро́в, В. В. Малёванная. – Х. : НТМІ, 2009. –152 с..
2. Баглай О. І. Формування готовності майбутніх фахівців міжнародного туризму до міжкультурного спілкування у професійній підготовці: дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Баглай Оксана Ігорівна. – Київ, 2013. – 306 с., с. 125.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / Гончаренко Семен Устимович. – К. ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с., с. 120.
4. Костюк Д. А. Формування фахової компетентності майбутніх техніків-електриків сільського господарства у процесі вивчення спеціальних дисциплін : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Костюк Дмитро Андрійович ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – К., 2012. – 253 с., с. 59.
5. Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. / [редкол.: В. О. Огнев'юк та ін.] ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Ін-т пробл. виховання НАПН України. – К., 2008. – № 9. – С. 152-157., с. 153.
6. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід [Текст] : монографія / [О. А. Дубасенюк та ін. ; за ред. О. А. Дубасенюк] ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с., с. 11.
7. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: дис. докт. педагогічних наук : 13.00.04 / Сушенцева Лілія Леонідівна. – Київ, 2012. – 559 с., с. 183.
8. Ягулов В. В. Суб'єктність учнів як основна детермінанта дистанційного навчання в системі професійно-технічної освіти / В. В. Ягулов // Наук. вісник Ін-ту проф.-тех. освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць : Вип. 11 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол. В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Міленіум, 2016. – с. 29-37.

Рецензент: докт. пед.наук, доц. Сушенцева Л.Л.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2017 р.

Стаття прийнята до друку 05.10.2017 р.

Богонис Ольга

преподаватель Львовского профессионального колледжа гостинично-туристического и ресторанного сервиса, г.Львов, Украина

аспирантка Института педагогического образования и образования взрослых АПН Украины

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МЛАДШИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ГОСТИНИЧНОГО И РЕСТОРАННОГО СЕРВИСА В КОЛЛЕДЖЕ

В статье рассмотрены основные теоретические подходы к проблеме формирования экономической компетентности будущего специалиста, изложены результаты исследования процесса педагогического моделирования. Проанализированы последние научные исследования и публикации на определенную тематику. Разработана и обоснована модель формирования экономической компетентности будущих младших специалистов гостиничного и ресторанного сервиса в колледже, что обеспечит внедрение методики реализации педагогических условий развития исследуемого явления, направленной на достижение будущими специалистами эффективного результата при решении экономических задач в сфере HoReCa.

Ключевые слова: компетентностный подход, экономическая компетентность, профессиональная компетентность, педагогическое моделирование, модель формирования экономической компетентности будущих младших специалистов гостиничного и ресторанного сервиса.

Bogonis Olga

Teacher of the Lviv Professional College of Hotel-Tourism and Restaurant Service, Lviv, Ukraine

Post-Graduate Student of the Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAPS of Ukraine

MODEL OF FORMATION OF ECONOMIC COMPETENCE OF FUTURE JUNIOR SPECIALISTS OF HOTEL AND RESTAURANT SERVICE IN COLLEGE

The article deals with the main theoretical approaches to the problem of forming process of the economic competence of the future specialist, the results of the study of the pedagogical modeling process are presented. Recent scientific studies and publications on a certain topic have been analyzed. The model of forming the economic competence of future junior specialists in the hotel and restaurant service in the college is developed and substantiated, which will ensure implementation of the methodology for the implementation of the pedagogical conditions of the development of the phenomenon, aimed at reaching future specialists with an effective result in solving economic problems in the HoReCa sphere. Focusing on the future professional activity of a specialist, the model should include the subject and professional components that will facilitate the training of a qualified specialist of the appropriate level and profile, competitive in the labor market.

Key words: competence approach, economic competence, professional competence, pedagogical modeling, model of formation of economic competence of future junior specialists of hotel and restaurant service.